

Prostorové aspekty veřejných financí - místní rozpočty

osnova

- **Fiskální federalismus**
 - pojem
 - prostorové aspekty alokační funkce
 - prostorové aspekty redistribuční a stabilizační funkce
 - centralizace, decentralizace
- **Místní správa, její finance**
 - úloha místní samosprávy
 - místní rozpočty
 - problémy: RUD, zadlužení

Fiskální federalismus

- zpravidla neexistuje pouze jedna úroveň vlády a tedy ani veřejných financí
- fiskální federalismus je nauka o uspořádání fiskálních vztahů uvnitř státu resp. v rámci rozvrstveného (decentralizovaného) systému veřejné správy z pohledu ekonomické teorie.

které problémy se tu řeší?

- kolik a jak velikých oblastí má být
- co má která úroveň zajišťovat (rozdělení kompetencí)
- jak má vypadat rozpočtová soustava? Jak se mají jednotlivé úrovně dělit o veřejné příjmy, aby to bylo co nejefektivnější?
- nakolik má centrum vyrovnávat rozdíly mezi místními částmi ???

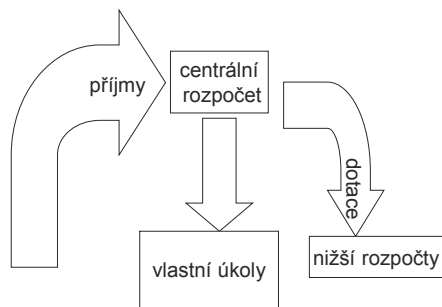
v realitě hraje roli mnohem více faktorů

- historické
- politické
- národnostní

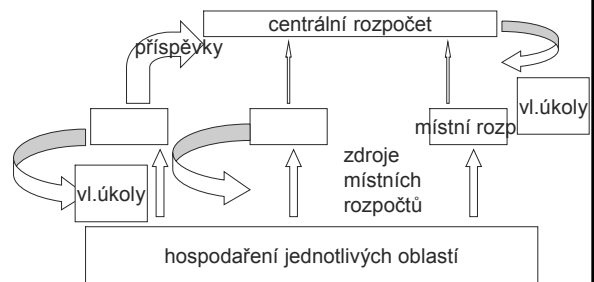
modely fiskální soustavy

- centralizovaný
- decentralizovaný
- kombinovaný
- vlastnosti
- výhody a nevýhody

[model centralizovaný]

[decentralizovaný model]

[centralizovaný vs. decentraliz.]

+ operativnost	+ vlastní iniciativa při zajišťování zdrojů
+ vyrovnavání nežádoucích rozdílů	+ motivace
+ úspory z rozsahu	+ spravedlnost
- nezáměr na vlastním hospodaření	- polarizace regionů
- korupce, „silné lokty“	- obtížná koordinace
	- správní náklady

[vyrovnávací dotace?]

■ Pro ○ jednotná úroveň zajištění některých důležitých veřejných statků ○ zachování kulturněhistorických podmínek	■ Proti ○ narušení principu zásluhovosti ○ subjektivní kritéria, korupce

[místní daně]

- pokud o nich rozhodují obce (o jejich uložení i sazbě, výnos směřuje do obecního rozpočtu)
- vhodnými základnami např. nemovitosti - nehrozí tak velké nebezpečí migrace jako např. u daní z výnosu z kapitálu či mezd v případě rozdílné meziregionální úpravy
- existují i daně „svěřené“, „sdílené“

[které funkce mají být zajišťovány na nižších úrovních?]

- jde o tzv. přiřazovací problém
- Tieboutův model (vertikální, „vrstvený dort“)
 - stabilizační a distribuční funkci ve veřejném sektoru by měla vykonávat ústřední vláda
 - úkolem státu a místní správy by měly být alokační aktivity. (Obecně se má za to, že na nižší úrovni správy se alokace zdrojů provádí efektivněji, protože se zde uplatňuje kombinace výstupů, která nejlépe odráží individuální záliby.)

územní aspekty alokační funkce

- většina veřejně poskytovaných statků má tzv. **prostorově omezené užítky**
 - předpokladem efektivnosti rozhodnutí o efektivnosti vynakládání zdrojů je, že se na něm podílejí právě ti, kterých se dotýkají užítky a náklady
 - (místní osvětlení, statky s externalitami...)

u nás:

- Reforma územní veřejné správy
- NUTS 2
- Kraje - hejtman (NUTS 3)
- [okresní úřady]
- Obce - starosta NUTS 5

místní rozpočty v ČR 2004 výdaje

- SR 870 mld.Kč
- Kraje 92 mld. Kč (+2 mld. Kč)
- [okres 2000 - 28 mld. Kč]
- obce 200 mld. Kč (-8 mld. Kč)

Kraje 2004 příjmy

- Přechodné financování pro rok 2001 až 2003 v důsledku převodu kompetencí ze státu na kraje (sloučený model)
- 1. Daňové 12,7 mld.
- 2. Nedaňové 1,5 mld. **SUMA**
- 3. Kapitálové - **93,6**
- 4. Dotace 79,4 mld.

Kraje výdaje

- 60 mld. přímé náklady financování školství
- dopravní infrastruktura
- dopravní obslužnost
- výkon státní správy v přenesené působnosti
- hasiči
- PO a OS krajů

Okres

- Výkon státní správy v území
- přednosta jmenován MV
- do roku 2000 samostatné rozpočty (povinně vyrovnané), 2001 a 2002 samostatná kapitola SR, 1.1.2003 konec - kompetence obec a kraj

Obce

- V ČR kolem 6500 obcí - velké množství - snaha o redukci
- prům. velikost 1600 ob (13 X 1 200 000)
- rozsáhlé pravomoci
- financování upraveno ECHMS
- možnost vstupovat na kapitálový trh

Obce - bilance 2004

■ 1. Daňové	112,4	■ 5. Běžné	135,9
■ 2. Nedaňové	23,7	■ 6. Kapitálové	64,5
■ 3. Kapitálové	10,5		
■ -----		■ SUMA	200,4
■ 4. Dotace	38,6		
■ vlastní účty	7,0		
		■ deficit	8 mld.
■ SUMA	192,2		

Daňové příjmy obce (2001)

- Od 1.1. Zákon č. 243/2000 Sb. RUD
- komplikovaná alokace sdílených daní:
 - % (20,59) sdílených daní (DPH, DPFO, DPPO)
 - počet obyvatel a Koef Vel Kat Obce
- výlučné: nemovitosti, DPPO obce, 30 % OSVČ, správní a místní poplatky
- od 1.1.2002 „motivační daň“

Daňové příjmy kraje

- dáno zákonem č. 243/2000 Sb.
- původně krajům nestanovoval DP
- na roky 2002-2004 krajům náleží 3,1 % sdílených daní
- novelizace:
 - ústecký kraj – stáhnuto
 - vládní novela – neprošla
 - snaha přerozdělit podle počtu obyvatel
 - vládní novela 2004

Novela zákona o RUD

- podoba DP krajů závislá na rozsahu přenesených kompetencí jednotlivým krajům (v rozsahu cca 14,5 mld. Kč v roce 2005 – 3,1 % SD)
- kompetence financovány formou dotací – výhody/nevýhody
- rozhodnuto, že dotační financování bude nahrazeno vlastními příjmy
- největší dotace: MŠMT – 28, MD – 11; celkem v roce 2004 cca 55 mld. Kč
- nově ke sdílení v roce 2005 cca 40 mld. Kč
- problémem se ukázaly přímé náklady ve školství

Nerovnováha v rozpočtu

- měl by stát regulovat zadlužení ÚSC
- na jaká kritéria by měla být regulace navázána
- jaký trest zvolit při nedodržení míry zadluženosti
- charta, regulace v Polsku

Regulace zadluženosti - stav

- problém: zadluženost obcí roste
- nepředstavuje makroekonomický problém (kolem 2 % HDP)
- některé obce ale výrazně zadlužené
- zadluženost roste s rostoucí velikostí
- kvalita dluhového managementu taktéž
- ohroženy obce střední a menší velikosti

Regulovat zadluženost?

- ÚSC je samosprávný
- státní zadluženost není regulována
- Charty umožňují
- kvalita výkonu samosprávy záleží na velikosti ÚSC
- mezinárodní kritéria
- stát je jedna entita
- stát – ručitel poslední instance
- deficit = stabilizační funkce = stát

Regulace v ČR

- vláda přijala usnesení o Regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby
- pokud ÚSC překročí ukazatel **dluhové služby** MF upozorní
- MF požádá o zdůvodnění, přijatá opatření, **výsledky přezkumu, rozpočtový výhled, ...**
- stát může při žádosti o dotaci přihlédnout ke skutečnosti zadlužení

Dluhová služba

- **dluhová služba** = úroky + splátky jistiny
- **dluhová základna** = daňové + nedaňové příjmy + některé dotace
- $\text{dluhová služba} / \text{dluhová základna} < 30 \%$